

Türk Toplumunun Hayvan Hakları Kavramına Yaklaşımının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: III. Hayvanları Korumaya, Hayvan Hakları Sorunlarına ve Bölgesel Farklılıklara Yönelik Tutum Analizi ^[1]

Türel ÖZKUL ¹ Taner SARIBAŞ ² Ender UZABACI ³ Erhan YÜKSEL ⁴

[1] Bu çalışma TÜBİTAK tarafından (Proje No: SOBAG- 108 K 192) desteklenmiştir

- ¹ Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı, TR-16059 Görükle Kampüsü, Bursa - TÜRKİYE
² Ümitköy Pet Hospital, TR-06810 Çayyolu, Ankara - TÜRKİYE
³ Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Biyoistatistik Anabilim Dalı, TR-16059 Görükle Kampüsü, Bursa - TÜRKİYE
⁴ Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı, TR-38039 Melikgazi, Kayseri - TÜRKİYE

Makale Kodu (Article Code): KVFD-2012-7432

Özet

Bu çalışma, Türk toplumunun hayvan hakları konusunda bilinç düzeyi ve algısına yönelik saptamalar yapmak amacıyla gerçekleştirildi. Bu amaçla hazırlanan anket, Türkiye'nin coğrafi bölgelerini temsil ettiği kabul edilen yedi ilde 2016 kişiye yüz yüze görüşme tekniği ile uygulandı. Anket verilerinin değerlendirilmesinde; hayvanları korumaya, hayvan hakları sorunlarına ve bölgesel farklılıklara yönelik sorulara verilen yanıtlar kendi içlerinde gruplandırılarak SPSS istatistik programı ile analiz edildi. Türkiye'de hayvan haklarına yeterli önem verilmediğini düşünenlerin aksi yönde düşünenlere göre, kısırlaştırmayı doğru bulmayanların bulanlara göre ve hayvanları koruma veya benzer amaçlarla kurulan derneklere üye olanların olmayanlara göre hayvan hakları konusunda daha pozitif tutum sergiledikleri saptandı ($P<0.001$). Ayrıca, hayvan haklarına yönelik gösterilen tutumun yaşanılan coğrafi bölgeye göre değiştiği de çalışma sonucu ortaya konuldu.

Anahtar sözcükler: Türk toplumu, Tutum, Hayvanları koruma, Hayvan hakları sorunları, Bölgesel farklılık

A Survey to Identify the Turkish People's Approach on Animal Rights Concept: III. Attitude Analysis Related to Animal Protection, Animal Rights Issues and Regional Differences

Summary

The present study was undertaken to determine the Turkish people's cognitive level and perception on the concept of animal rights. For this aim, a questionnaire was developed for collecting data and was applied to participants in seven provinces which are considered to represent geographical regions of Turkey. The survey was applied by interviewing with 2016 participants individually. The responses to the questions of animal protection, animal rights issues and regional differences are grouped themselves after the evaluation of survey data and analysed statistically. The results are given as: Those who think animal rights is not sufficient consideration in Turkey, members of animal protection societies and disapproving sterilization are showed more positive attitude towards animal rights concept than the others ($P<0.001$). Furthermore as a result of the study it was revealed that the attitude shown towards animal rights varies by geographic region of residence.

Keywords: Turkish society, Attitude, Animal protection, Animal rights issues, Regional differences

INTRODUCTION

Türkiyede hayvanları korumaya yönelik düzenlemeleri padişah fermannamelerinde, ihtisab (belediye) kanunla-

rında ve yabancıların, Osmanlı Dönemine ilişkin kaleme aldıkları seyahatnamelerde görmek mümkünse de hayvan-

İletişim (Correspondence)

 +90 224 2941371

 turelozkul@uludag.edu.tr

ları koruma hareketinin ilk sistemli adımları Robert Kolejinin öğretmen ve öğrencileri tarafından oluşturulan "Şefkat Kolları" aracılığı ile atılarak, 1912 yılında Türk tarihinin ilk hayvanları koruma derneği olan "İstanbul Himâye-i Hayvânât Cemiyeti" kurulmuştur. Birinci Dünya Savaşı nedeniyle faaliyetleri durdurulan Dernek, Cumhuriyetin ilanını takiben 1924 yılında tekrar faaliyetlerine başlayarak "Türkiye Hayvanları Koruma Derneği" adıyla günümüze kadar gelmiştir. Hayvanların korunmasına ilişkin tüm bu çabalara rağmen, sokak hayvanlarının korunmasına yönelik ilk kapsamlı Kanununun çıkartılması için 2004 yılına kadar beklenmiştir¹⁻³.

Kanunun esas uygulayıcıları olması beklenen toplumun, hayvan haklarına yönelik tutumu tarih boyunca; muhtaç olunan durumlar, çıkarlar, dini inançlar, insan merkezci yaklaşımlar ve çevre merkezci yaklaşımlara bağlı olarak değişiklik göstermiş, sosyolojik bir kavram olarak sosyo-kültürel ortamı tanımlayan "çevresel değişkenler", insanların hayvanlara yönelik davranışlarını belirlemiştir^{4,5}.

Türkiye içinde ve dışında yürütülen çalışmalarda⁶⁻¹¹ hayvanları koruma derneklerine üye olmanın, hayvanların kısırlaştırılması ve reklamlarda kullanılmasına ilişkin yaklaşımların, bölgesel ve kültürel farklılıkların hayvanlara yönelik gösterilen tutumu etkilediği ifade edilmiştir. Türk toplumunun konuya bakışına ve bilinçlilik düzeyine yönelik, toplumun genelini kapsayan bir çalışma saptanamamıştır. Çalışmada, hayvanları koruma ve hayvan hakları konusunda Türk toplumunun tutum ve yaklaşımlarını ortaya koymak amaçlanmaktadır.

MATERYAL ve METOT

Bu çalışmanın örnekleme ve veri toplama aracına ilişkin ayrıntılı bilgi "Türk Toplumunun Hayvan Hakları Kavramına

Yaklaşımının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: I. Demografik Özelliklere Göre Tutum Analizi" başlıklı makalede sunuldu¹². Bu makalede, veri toplama aracı olarak geliştirilen anketin hayvanları koruma, hayvan hakları sorunları ve bölgesel farklılıklarla ilgili parametreleri kullanıldı.

Yüz yüze görüşme yöntemiyle yürütülen çalışma sonucunda toplam 2016 kişiyle anket yapılarak, elde edilen veriler SPSS 13.0 for Windows (Chicago, IL) istatistik paket programı ile analiz edildi. Verilere ait geçerli frekans (sıklık) ve yüzde değerleri metin içerisinde ve tablolarda gösterilmiştir.

Hayvan haklarına yönelik sergilenen tutum düzeyleri için elde edilen puanların, bağımsız değişkenlerle karşılaştırılmasında, ikiden çok alt değişken grupları arasındaki karşılaştırmalarda Kruskal Wallis Testi, iki grup için karşılaştırmalarda ise Mann Whitney U testi uygulandı. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi P<0.05 olarak kabul edildi. Tutum ölçeğinden elde edilen puanların değerlendirilmesinin yanısıra, çalışmadaki sorular ile demografik veriler arasındaki ilişkileri belirleyebilmek için Pearson χ^2 (kikare) testi yapıldı.

Anket uygulamaları, 2009 Eylül - 2010 Mart tarihleri arasında gerçekleştirildi.

BULGULAR

Araştırmada katılımcılara, "Hayvanları koruma veya benzer amaçlarla kurulmuş bir derneğe üye misiniz?" sorusu yöneltildi ve katılımcıların büyük çoğunluğu (%95.9) "hayır" cevabını verirken; %4.1'lik bölümü "evet" cevabını verdi. Hayvanları koruma derneğine üyelik değişkenine göre yapılan tutum değerlendirilmesinde hayvanları koruma derneğine üye olanların olmayanlara göre daha pozitif tutum sergiledikleri gözlemlendi (P<0.001) (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların hayvanları koruma derneğine üye olma, hayvan haklarına verilen önem, kedi-köpek gibi evcil hayvanların kısırlaştırılması ve hayvanların reklamlarda kullanılmasına yönelik görüşlerine göre tutum değerlendirilmesi

Table 1. Assessment of participants' attitude according to the variables of membership to the animal protection association, the views on the importance given to animal rights, sterilization of domestic animals such as cat and dog and animals used for advertising

Soru	Seçenekler	N	%	X±Sx	Medyan	P	Minimum Değer	Maksimum Değer
S1	Evet	83	4.1	4.75±0.90	4.61	<0.001	2.58	6.90
	Hayır	1923	95.9	4.19±0.78	4.20		0.00	6.69
S2	Evet	339	17.0	3.54±0.71	3.64	<0.001	1.10	6.41
	Hayır	1658	83.0	4.35±0.84	4.33		0.00	6.90
S3	Evet	686	34.3	4.03±0.86	4.08	<0.001	0.47	6.46
	Hayır	779	38.9	4.33±0.77	4.32		0.00	6.90
	Emin değilim	537	26.8	4.25±0.68	4.22		2.15	6.66
S4	Evet	280	13.9	4.54±0.93	4.54	<0.001	0.47	6.46
	Hayır	1527	76.0	4.12±0.75	4.15		0.00	6.90
	Emin değilim	203	10.1	4.42±0.71	4.42		1.92	6.66

n: Frekans; X±Sx: Ortalama±Standart Hata; S1: "Hayvanları koruma veya benzer amaçlarla kurulmuş bir derneğe üye misiniz?"; S2: "Size göre Türkiye'de hayvan haklarına yeterli önem veriliyor mu?"; S3: "Kedi-köpek gibi evcil hayvanların kısırlaştırılmasını doğru buluyor musunuz?"; S4: "Hayvanların reklamlarda kullanılmasından rahatsız oluyor musunuz?"

"Size göre Türkiye'de hayvan haklarına yeterli önem veriliyor mu?" sorusuna, katılımcıların büyük çoğunluğunun (%83) "hayır" yanıtını, %17'lik diliminin de "evet" yanıtını verdiği görüldü. Hayvan haklarına verilen önem üzerine yapılan tutum değerlendirilmesinde; sözü edilen soruya "hayır" yanıtını verenlerin pozitif "evet" yanıtını verenlerin ise negatif tutum sergiledikleri belirlendi (P<0.001) (Tablo 1).

"Kedi-köpek gibi evcil hayvanların kısırlaştırılmasını doğru buluyor musunuz?" sorusuna katılımcıların %34.3'ü "evet", %38.9'u "hayır", %26.8'i "emin değilim" yanıtını verdi. Kedi-köpek gibi evcil hayvanların kısırlaştırılmasının doğruluğu üzerine yapılan tutum değerlendirilmesinde, kısırlaştırmayı doğru bulmayanların ve emin olmayanların kısırlaştırmayı doğru bulanlara göre daha pozitif tutum sergiledikleri belirlendi (P<0.001) (Tablo 1).

"Hayvanların reklamlarda kullanılmasından rahatsız oluyor musunuz?" sorusuna katılımcıların %13.9'u "evet", %76'sı "hayır", %10.1'i "emin değilim" yanıtını verdi. Hayvanların reklamlarda kullanılması üzerine yapılan tutum değerlendirilmesinde "evet" ve "emin değilim" cevabını verenlerin "hayır" cevabını verenlere göre daha pozitif tutum sergiledikleri belirlendi (P<0.001) (Tablo 1).

Katılımcıların bölgelere göre dağılımı incelendiğinde; %31'inin Bursa'dan (Marmara Bölgesi), %11'inin Samsun'dan (Karadeniz Bölgesi), %13'ünün Antalya'dan (Akdeniz Bölgesi), %14'ünün İzmir'den (Ege Bölgesi), %7'sinin Elazığ'dan (Doğu Anadolu Bölgesi), %7'sinin Urfa'dan (Güneydoğu Anadolu Bölgesi) ve %17'sinin Ankara'dan (İç Anadolu Bölgesi) araştırmaya dahil olduğu görüldü. Bölgelere göre yapılan tutum değerlendirilmesinde (Tablo 2) sırasıyla: Ankara'nın, İzmir ve Samsun'un, Bursa'nın, Urfa'nın daha pozitif tutum sergilediği; Antalya'nın ve Elazığ'ın negatif tutum sergiledikleri belirlendi (P<0.001) (Tablo 2).

"Hayvanları koruma veya benzer amaçlarla kurulmuş bir derneğe üye misiniz?" sorusuna verilen cevaplarda eğitim düzeyi (P=0.005), gelir grubu (P<0.001) ve meslek grubu (P<0.001) değişkenleri arasında; "Size göre Türkiye'de hayvan haklarına yeterli önem veriliyor mu?" sorusuna verilen cevaplarda cinsiyet (P<0.001), eğitim düzeyi (P<0.001), gelir grubu (P=0.034) ve meslek grubu (P<0.001) değişkenleri

arasında; "Kedi-köpek gibi evcil hayvanların kısırlaştırılmasını doğru buluyor musunuz?" sorusuna verilen cevaplarda da cinsiyet (P=0.002), eğitim düzeyi (P<0.001) ve meslek grubu (P<0.001) değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu saptandı (Tablo 3).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmada, hayvanları koruma derneğine üye olanların olmayanlara göre daha pozitif tutum sergilemesi (Tablo 1) Signal ve Taylor⁸ tarafından yürütülen çalışma ile uyum göstermektedir. Söz konusu çalışmada, hayvanları koruma derneğine üye olanların toplumun diğer kesimindekilere göre hayvanlara yönelik tutum, hayvan hakları ve empati konularında daha pozitif tutum sergiledikleri vurgulanmaktadır. Bununla birlikte lisansüstü eğitim seviyesine sahip olanların, geliri 4001 ve üstü olanlar ile sağlık personelinin "Hayvanları koruma veya benzer amaçlarla kurulmuş bir derneğe üye misiniz?" sorusuna daha fazla olumlu yanıt verdikleri görülmektedir (Tablo 3). Elde edilen verilerin, adı geçen grupların "Türk Toplumunun Hayvan Hakları Kavramına Yaklaşımının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: I. Demografik Özelliklere Göre Tutum Analizi" başlıklı araştırmada¹² hayvan hakları konusuna yönelik sergiledikleri pozitif tutumu destekler nitelikte olduğu ileri sürülebilir. Söz konusu grupların hayvan haklarına yönelik gösterdikleri pozitif tutumun ve konuyla ilgili farkındalık seviyelerinin, hayvanları korumaya yönelik açılan derneklere üyeliklerini tetiklediği söylenebilir.

"Size göre Türkiye'de hayvan haklarına yeterli önem veriliyor mu?" sorusuna katılımcıların büyük çoğunluğu "hayır" cevabını vermiştir (Tablo 3). Bu soruya bayanların, lisansüstü eğitim alanların, öğretmenlerin daha yüksek düzeyde "hayır" cevabını vermesi (Tablo 3) ve hayvan haklarına yeterince önem verilmediğini düşünen katılımcıların hayvan haklarına yönelik pozitif; aksi görüş bildirenlerin ise negatif tutum sergilemesi (Tablo 1) Özkul ve ark.¹² tarafından yürütülen araştırmanın verileri ile uyum göstermektedir. Bu durum eğitim parametresi ile hayvan hakları konusundaki bilinç düzeyi arasındaki güçlü bağını çizmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun Türkiye genelinde hayvan haklarına yeterli önem verilmediğini düşünmesi hayvan

Tablo 2. Katılımcıların bölgelere göre tutum değerlendirilmesi

Table 2. Assessment of attitudes of the participants by region

Bölgeleri Temsil Eden İller	N	%	X±Sx	Medyan	Minimum Değer	Maksimum Değer
Ankara	340	17	4.44±0.65	4.38	2.58	6.39
Antalya	253	13	3.92±1.17	4.22	1.51	6.90
İzmir	288	14	4.34±0.71	4.32	1.92	6.42
Elazığ	147	7	3.86±0.83	3.96	0.00	5.39
Samsun	220	11	4.34±0.64	4.36	2.68	6.41
Urfa	143	7	4.05±0.59	4.06	2.07	5.75
Bursa	625	31	4.19±0.69	4.11	2.15	6.69

n: Frekans; X±Sx: Ortalama±Standart Hata

Tablo 3. Hayvanları koruma derneğine üye olma, hayvan haklarına verilen önem, kedi-köpek gibi evcil hayvanların kısırlaştırılmasına ilişkin soruların bazı demografik özelliklere göre dağılımı

Table 3. Distribution of questions relating to membership to the animal protection association, the views on the importance given to animal rights, sterilization of domestic animals such as cat and dog according to some demographic traits

Demografik Özellikler		N %	Soru 1			Soru 2			Soru 3			
			Evet	Hayır	P	Evet	Hayır	P	Evet	Hayır	Emin Değilim	P
Cinsiyet	Erkek	n	44	1128	= 0.283	250	917	< 0.001	434	445	291	= 0.002
		%	3.8	96.2		21.4	78.6		37.1	38.0	24.9	
	Kadın	n	39	786		86	735		246	331	246	
		%	4.7	95.3		10.5	89.5		29.9	40.2	29.9	
Eğitim Düzeyi	Okuryazar Değil	n	0	3	= 0.005	2	1	< 0.001	0	3	0	< 0.001
		%	0.0	100		66.7	33.3		0.0	100	0.0	
	Okuryazar	n	0	7		1	6		3	1	3	
		%	0.0	100		14.3	85.7		42.9	14.2	42.9	
	İlkokul	n	6	134		33	104		40	67	33	
		%	4.3	95.7		24.1	75.9		28.6	45.9	25.5	
	Ortaokul	n	4	158		40	120		52	71	37	
		%	2.5	97.5		25.0	75.0		32.5	44.4	23.1	
	Lise	n	15	477		109	382		161	207	124	
		%	3.0	97.0		22.2	77.8		32.7	42.1	25.2	
	Üniversite	n	41	963		128	837		334	370	298	
		%	4.1	95.9		13.3	86.7		33.3	36.9	29.8	
Lisansüstü	n	17	149	17	149	82	45	39				
	%	10.2	89.8	10.2	89.8	49.4	27.1	23.5				
Gelir Grubu	500 ve altı	n	2	24	< 0.001	4	23	= 0.034	5	15	6	= 0.462
		%	7.7	92.3		14.8	85.2		19.2	57.7	23.1	
	501-1000	n	13	308		75	241		108	122	89	
		%	4.0	96.0		23.7	76.3		33.9	38.2	27.9	
	1001-2000	n	17	655		107	564		226	275	170	
		%	2.5	97.5		15.9	84.1		33.7	41.0	25.3	
	2001-3000	n	11	402		71	338		141	160	113	
		%	2.7	97.3		17.4	82.6		34.1	38.6	27.3	
	3001-4000	n	14	156		23	146		68	58	43	
		%	8.2	91.8		13.6	86.4		40.2	34.3	25.5	
4001 ve üst	n	21	211	37	198	89	91	55				
	%	9.1	90.9	15.7	84.3	37.9	38.7	23.4				
Meslek	Sağlık Personeli	n	22	180	< 0.001	28	173	< 0.001	97	61	43	< 0.001
		%	10.9	89.1		13.9	86.1		48.3	30.3	21.4	
	Mühendis	n	6	148		21	133		60	50	44	
		%	3.9	96.1		13.6	86.4		39.0	32.5	28.5	
	Öğretmen	n	5	184		12	176		53	76	59	
		%	2.6	97.4		6.4	93.6		28.2	40.4	31.4	
	İşçi	n	8	261		75	194		90	110	70	
		%	3.0	97.0		27.9	72.1		33.3	40.8	25.9	
	Çiftçi	n	4	108		19	91		29	53	29	
		%	3.6	96.4		17.3	82.7		26.1	47.7	26.2	
	Hukukçu	n	7	72		13	67		29	32	19	
		%	8.9	91.1		16.2	83.8		36.2	40.0	23.8	
	Memur	n	6	192		32	166		73	64	61	
		%	3.0	97.0		16.2	83.8		36.9	32.3	30.8	
	Serbest Meslek	n	12	360		84	286		122	167	79	
		%	3.2	96.8		22.7	77.3		33.2	45.4	21.4	
	Öğrenci	n	7	244		39	210		74	101	76	
		%	2.8	97.2		15.7	84.3		29.5	40.2	30.3	
Diğer *	n	3	136	9	128	40	51	49				
	%	2.2	97.8	6.6	93.4	28.5	36.5	35.0				

n: Frekans, Soru 1: "Hayvanları koruma veya benzer amaçlarla kurulmuş bir derneğe üye misiniz?"; Soru2: "Size göre Türkiye'de hayvan haklarına yeterli önem veriliyor mu?"; Soru 3: "Kedi-köpek gibi evcil hayvanların kısırlaştırılmasını doğru buluyor musunuz?"; * Arkeolog, Bankacı (15), Bilgi İşlemci, Bilişim Teknolojileri Uzmanı, Ekonometri, Ekonomist (2), Ev Hanımı (53), Futbolcu, Finansman Uzmanı (2), Haberleşme, Hostes, İktisatçı (3), İşletmecisi (6), Kimyacı, Mimar (2), Muhasebeci (7), Müzisyen (3), Özel Güvenlik (2), Psikolog, Radyo-Tv, Satış Yöneticisi, Sekreter (5), Sosyolog, Sporcu, Tasarımcı (2), Tiyatro Yönetmeni (2), Turizm (22), Uluslararası İlişkiler Uzmanı (2)

haklarına yönelik bir sorunun varlığına işaret sayılabilir.

Hayvanların kısırlaştırılmasına ilişkin katılımcı görüşleri incelendiğinde kısırlaştırmayı doğru bulmayanların ve emin olmayanların, kısırlaştırmayı doğru bulanlara göre daha pozitif tutum sergiledikleri görülmektedir (Tablo 1). Bu konuda Lupus¹³, kısırlaştırma gibi hayvanların onamı dışında yapılan müdahalelerin doğanın kurallarına karşı işlenen bir suç olduğunu ve bu türden işlemler sonucu kaybedilen biyolojik ve davranışsal vasıfların hayvanların bünyesinde yürüttüğü diğer işlevleri ve değerliliği azalttığını ileri sürmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında kısırlaştırmayı doğru bulmayanların doğayı merkeze alan bir yaklaşımla bu soruyu değerlendirdikleri söylenebilir. Benzer bir yaklaşım hayvanların reklamlarda kullanılması konusunda rahatsız olanların ve emin olmayanların, rahatsız olmayanlara göre daha pozitif tutum sergilemesinde de gözlemlendi (Tablo 1). Hayvanları Koruma Kanunu¹⁴ ile hayvanların ticarî amaçla reklam için kullanılmasının izne tâbi tutulması, hayvanların; acı, ıstırap ya da zarar görecektir şekilde reklam ve benzeri işler için kullanılmayacağına vurgulanması, hayvanların reklamlarda kullanılmasından rahatsız olanların tutumuna hukuki bir dayanak kazandırmaktadır. Kısırlaştırma ve hayvanların reklamlarda kullanılması konularına, hayvanların doğasına uygun olan ve olmayan müdahaleler çerçevesinden bakmak gerekmektedir. Ayrıca, kısırlaştırmanın hayvan popülasyonunun orantısız artışı ve bu artışı takiben gündeme gelen halk sağlığı, itlaf ve ötenazi konuları ile beraber değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Bölgeler arası farklılıklar incelendiğinde (Tablo 2); katılımcıların verdikleri cevaplardan; Ankara'da yaşayan katılımcıların hayvan haklarına yönelik en pozitif; Elazığ'da yaşayan katılımcıların ise en negatif tutumu sergiledikleri belirlenmiştir. Bu durum bölgeler arası eğitim düzeyindeki farklılıklar ile ilişkili olarak açıklanabileceği gibi Paul ve Podberscek'in¹⁵ veteriner fakültesi öğrencilerinin hayvan refahına ilişkin tutum değişikliklerini açıklarken ifade ettiği şekilde bölgesel ve alt kültürel farklılıklardan da kaynaklanmış olabilir. Öte yandan bölgeler arası ortaya çıkan bu farklılığın; araştırma çerçevesinde seçilen ve pozitif tutum sergileyen Ankara, İzmir, Samsun ve Bursa'nın büyükşehir kapsamında olmasından ve çeşitli araştırmalarda^{9,10,16} vurgulandığı gibi burada yaşayanların doğa ve içinde barındırdığı hayvanlara yönelik özleminden kaynaklandığı da ileri sürülebilir. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde Antalya'da yaşayan katılımcıların negatif tutumu anlaşılabilir. Urfa ilindeki katılımcıların pozitif tutum sergilemesinin ise adı geçen ildeki yaygın hayvancılık faaliyetleri ve hayvanlarla temasın yoğun yaşanması ile açıklanabileceği söylenebilir.

"Kedi-köpek gibi evcil hayvanların kısırlaştırılmasını doğru buluyor musunuz?" sorusuna meslek gruplarından en fazla evet cevabını sağlık personeli olanlar verirken en fazla hayır cevabını çiftçiler vermiştir. Özkul ve ark.¹² tarafından yürütülen araştırmada hayvan haklarına yönelik en pozitif tutumu gösteren ve hayvan hakları perspektifinden bakıldığında kısırlaştırmayı desteklemeyeceği düşünülen sağlık

personelinin bu soruya evet cevabı vermesi, bu grupta yer alanların soruyu, sahipsiz hayvan popülasyonunun artışı ve halk sağlığı konuları ile beraber değerlendirmesinden kaynaklanmış olabilir. Söz konusu araştırmada¹², hayvan haklarına yönelik daha az pozitif tutum sergileyen çiftçilerin tutumu, konuyu kedi köpek özelinde değil ekonomik değeri olan hayvanlar penceresinden değerlendirdiklerini düşündürmektedir.

Sonuç olarak; katılımcıların büyük çoğunluğunun Türkiye'de hayvan haklarına yeterli önem verilmediğine ilişkin görüşleri araştırma verileri ile ortaya konulmuştur. Araştırma verilerinden hareketle, Türkiye genelinde hayvanları koruma derneklerine üyeliklerin teşvik edilmesi ve bölgesel farklılık, öncelikler dikkate alınarak hayvan haklarına yönelik bilgilendirmeler yapılması ile hayvanlara ve haklarına ilişkin pozitif tutumun artacağı ileri sürülebilir.

KAYNAKLAR

- 1. Işın PM:** Yabancı seyahatnamelere göre Osmanlı kültüründe hayvan hakları ve hayvan sevgisi. *II. Ulusal Veteriner Hekimliği Tarihi ve Mesleki Etik Sempozyumu Bildiri Kitabı*, s. 185-194, Konya, 24-26 Nisan 2008.
- 2. Menteş Gürler A, Osmanağaoğlu Ş:** Türkiye'de Hayvanları Koruma Kanununun tarihsel gelişimi. *Kafkas Univ Vet Fak Derg*, 15 (3): 325-330, 2009.
- 3. Melikoğlu B:** Türkiye'de kurulan ilk Hayvanları Koruma Derneğinin tarihsel gelişimi. *Vet Hek Der Derg*, 80 (1): 37-49, 2009.
- 4. Özen A:** Hayvanlara yönelik tutum analizi: Hiç değilse.... **In**, Özen A (Ed): *I. Ulusal Veteriner Hekimliği Tarihi ve Mesleki Etik Sempozyumu Bildiri Kitabı*, s. 423-432, Elazığ, 30 Mart - 1 Nisan 2006.
- 5. Bağdaş D, Özkul T:** İlk insandan modern insana hayvana bakış: Sosyolojik açıdan bir inceleme. *II. Ulusal Veteriner Hekimliği Tarihi ve Mesleki Etik Sempozyumu Bildiri Kitabı*, s. 247-254, Konya, 24-26 Nisan 2008.
- 6. Özen A, Özen R, Yaşar A, Armutak A, Bayrak S, Gezman A, Şeker İ:** Attitudes of Turkish veterinary students and educators towards the moral status of animals and species rating. *Kafkas Univ Vet Fak Derg*, 15 (1): 111-118, 2009.
- 7. Doğan Ö, Özkul T, Özen A:** Fırat ve Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi öğrencilerinin köpek psikolojisi konusundaki tutum ve görüşleri. *Ankara Üniv Vet Fak Derg*, 58, 85-91, 2011.
- 8. Signal TD, Taylor N:** Attitudes to animals: Demographics within a community sample. *Society and Animals*, 14 (2): 147-157, 2006.
- 9. Van Leire KD, Riley ED:** The social bases of environmental concern: A review of hypotheses, explanations and empirical evidence. *Public Opinion Quarterly*, 44, 181-97, 1980.
- 10. Allen MD:** Teasing out the linkage between public opinion on environmentalism and animal rights. *Annual Meeting of the Midwest Political Science Association*, Chicago, IL, 7-10 April 2005.
- 11. Shapiro, LS:** Zoo, Wildlife and Utility Animals. *Applied Animal Ethics*. Delmar Thomson Learning, USA, 2000.
- 12. Özkul T, Saribaş T, Uzabacı E, Yüksel E:** Türk toplumunun hayvan hakları kavramına yaklaşımının belirlenmesine yönelik bir araştırma: I. Demografik özelliklere göre tutum analizi. *Kafkas Univ Vet Fak Derg*, 19 (1): 167-171, 2013.
- 13. Lupus, E:** Why non-human beings should not be castrated. <http://www.neutering.org>, Accessed: 20.07.2010.
- 14. Anonim:** Hayvanları Koruma Kanunu. Kanun No: 5199, Resmi Gazete, Sayı: 25509, Tarih: 01.07.2004.
- 15. Paul, ES, Podberscek, AL:** Veterinary education and students' attitudes towards animal welfare. *Vet Rec*, 146, 269-272, 2000.
- 16. Garner, R:** Political Animals. New York: St. Martin's Press, 1998.